Azimut

128

La Via Verda de la Val de Zafán

i 14 rutes complementàries

Carlos Gracià

Cossetània Edicions

Col·lecció: Azimut - 128

LA VIA VERDA DE LA VAL DE ZAFÁN

i 14 rutes complementàries

CARLOS GRACIÀ I BONET

Cossetània EDICIONS

AZ128-Via verda.indd 1 23/05/12 08:03

Primera edició: juny del 2012

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 VALLS
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

© Carlos Gracià i Bonet
© Cossetània Edicions

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Formes Gràfiques Valls, SA

ISBN: 978-84-15456-99-5

Dipòsit legal: T-409-2012

AZ128-Via verda.indd 2 23/05/12 08:03

Diferents elements de senyalització de la Via Verda

AZ128-Via verda.indd 6 23/05/12 08:03

Introducció

Aquesta guia ha estat creada per poder planificar el recorregut per la Via Verda de la Val de Zafán i perquè, una vegada a l'interior de la via, es pugui cobrir qualsevol necessitat (farmàcies, restaurants, centres d'atenció primària, transports, punts d'aigua potable...). En aquest sentit, en cada un dels trams de la via (i també dels catorze itineraris complementaris que formen part d'aquesta guia) s'han contemplat tots els serveis possibles de la via, de les poblacions de l'entorn (amb les adreces web dels municipis) i les activitats alternatives a la bicicleta o a caminar en el conjunt d'aquestes magnífiques Terres de l'Ebre.

Pel que fa als serveis, val a dir que els establiments que consten en aquesta guia, i que representen gairebé el 90% dels comerços que hi ha al voltant de la Via Verda, han estat informats de la publicació i han col·laborat amb nosaltres. En aquest sentit, us recomanem que, per a qualsevol necessitat, no dubteu en contactar-hi.

Evidentment, aquesta guia inclou tota la informació de la Val de Zafán, sense tenir en compte si aquesta forma part de les comarques del Baix Ebre, de la Terra Alta o del Matarranya. Per primera vegada s'ha realitzat amb detall tota la vall sencera, sense partir de les limitacions territorials o polítiques. Amb el present llibre us proposem descobrir els pobles de les tres comarques esmentades, així com també els paisatges, plens de matisos i contrastos. En definitiva, us convidem a conèixer i gaudir plenament de la nostra terra.

Animeu-vos a gaudir d'un dia o d'un cap de setmana a la natura: a peu o corrent, amb BTT, a cavall... i envoltats sempre de la nostra gent, la gent de les Terres de l'Ebre.

En l'actualitat, estem treballant per crear un espai web sobre la Via Verda, que sigui força complet, i on hi penjarem tota la informació que pugueu necessitar. De moment, la web encara no existeix, però us assegurem que ben aviat serà una realitat. Mentrestant, aneu visitant la pàgina www.albergassut.com, i properament hi trobareu l'enllaç.

Salut!

AZ128-Via verda.indd 7 23/05/12 08:03

Breu història de la Via Verda de la Val de Zafán

La Via Verda del Baix Ebre i Terra Alta és l'antic recorregut ferroviari de la Val de Zafán; la construcció fou aprovada l'any 1880, però mai no es va finalitzar del tot. El seu trajecte havia de començar a La Puebla de Híjar (Terol) i arribar fins a Sant Carles de la Ràpita (el Montsià).

La via de tren es va crear amb objectius purament comercials, per connectar Aragó i el mar, de cara a disposar d'una sortida per als seus productes. L'any 1942 el trajecte va arribar fins a Tortosa i se n'accelerà la construcció perquè esdevingué una infraestructura militar bàsica davant d'una possible invasió des dels Pirineus. Llavors el tren podria proveir tota la vall de l'Ebre, que actuaria com una frontera natural. Aquesta línia ferroviària va estar en funcionament durant 31 anys, fins que, el 1973, coincidint amb l'enfonsament d'un túnel, caigué en desús.

Actualment, la Via Verda és un recorregut que uneix, per l'antiga Val de Zafán (via de tren), les poblacions de Roquetes i Alcanyís. El traçat té quatre metres d'amplada i està limitat per les dues bandes per tanques de fusta d'un metre i mig d'alçada. El sòl és d'alquitranat suau a tota la part del Baix Ebre i la Terra Alta, mentre que a la part del Matarranya és de terra o pista. En total, la via té un recorregut de 95,4 km, d'Alcanyís a Roquetes. A més, recentment s'ha habilitat un camí asfaltat —obert al trànsit, sobretot agrícola— i ben senyalitzat amb pintura a terra, que va de Tortosa a Amposta i es considera una prolongació de la Via Verda perquè connecta amb la Via Verda que va d'Amposta a Sant Jaume. A Sant Jaume, a través del nou pont Lo Passador, es pot accedir a la nova Via Verda de Deltebre fins a Riumar.

Aquesta guia segueix el criteri d'iniciar la Via Verda al punt més baix, és a dir, des de la comarca del Baix Ebre, i anar pujant fins al Matarranya. No obstant això, com que també és habitual que els usuaris gaudeixin de la Via Verda en el sentit contrari —des d'Alcanyís fins a Roquetes—, al final del llibre també hem descrit aquest recorregut en l'apartat "Via Verda de baixada".

Per la Via Verda només s'hi pot circular a peu, en bicicleta o a cavall, però hi ha alguns trams compartits i oberts al trànsit. Aquests trams no es van poder restringir perquè representen l'única alternativa per accedir a altres camins, carreteres públiques o finques privades; aquests accessos es van anant creant amb el temps, perquè la via del tren va quedar en desús durant molts anys.

Presteu, sobretot, molta atenció a aquests petits, però existents, trams compartits entre les persones i els cotxes. Heu de saber que, dintre de la via, els vehicles estan sotmesos a les seves normes i senyals de circulació; és a dir, no poden superar els 10 km de velocitat per hora. D'altra banda, però, hi ha molts encreuaments en els quals els usuaris de la via mai no hi

AZ128-Via verda.indd 8 23/05/12 08:03

tindreu preferència. A cada encreuament hi ha un piló de ferro pensat perquè els vehicles puguin travessar la via, però sense introduir-se pel traçat de la Via Verda; fixeu-vos amb els pilons, perquè us indicaran l'existència d'una cruïlla.

Un altre consell recomanable és portar sempre lots (llum), ja que en aquests moments hi ha molts túnels que no estan il·luminats. Els organismes oficials i les administracions responsables del manteniment de la Via Verda diuen que portaran la llum als túnels; encara que es materialitzi aquesta instal·lació no descarteu que algun dia no funcioni per qualsevol motiu.

Pel que fa als transports, l'empresa Hife ha signat un conveni amb els Consells Comarcals del Baix Ebre i la Terra Alta per transportar les bicicletes provinents de la Via Verda d'una població a l'altra, amb la qual cosa es contribueix a la mobilitat dels turistes. (Informació: Estació d'Autobusos de Tortosa-HIFE, carrer Adrià d'Utrecht, 1; telèfon 902 119 814, www.hife.es.) D'altra banda, les empreses de lloguer de BTT que consten en aquesta guia també us podran transportar les vostres BTT d'un lloc a l'altre. És bo que tingueu presents aquestes informacions.

Si teniu alguna incidència, els ciutadans dels pobles us ajudaran, i la gent que circula per la Via Verda també. Us aconsello portar eines de recanvi per a la BTT (càmeres de recanvi i eines per canviar-les, ferramentes multiusos per reparar cadenes, bomba d'aire...), a banda d'aigua, roba de recanvi (samarreta), casc i telèfon mòbil. Ah, i no us oblideu la càmera de fer fotos!

En BTT o a peu?

Actualment, la gran majoria d'usuaris de la Via Verda són ciclistes i, a més, de totes les edats: grups de jovent, famílies amb dues o tres generacions (pares, fills i néts), així com també turistes europeus i d'arreu de la Península.

Els turistes que la realitzen a peu solen ser, majoritàriament, pelegrins, ja que el recorregut des de Xerta fins a la Fontcalda és també un tram del camí de Sant Jaume, en el marc d'un dels camins catalans que porten a Santiago de Compostel·la.

De fet, cada vegada s'observen més turistes que fan la Via Verda caminant. Per aquest motiu, en aquesta guia s'inclouen tots els establiments i el quilometratge detallat per si la voleu fer a peu. He de remarcar que l'opció de realitzar la nostra Via Verda a peu està en creixement, i tot i que encara podem dir que fer-la en bicicleta representa un 90% enfront del 10% de la gent que la recorre caminant, m'anticipo —i de ben segur que ho encertaré— assegurant que, en un futur proper, seran moltíssimes les persones que faran la Via Verda a peu.

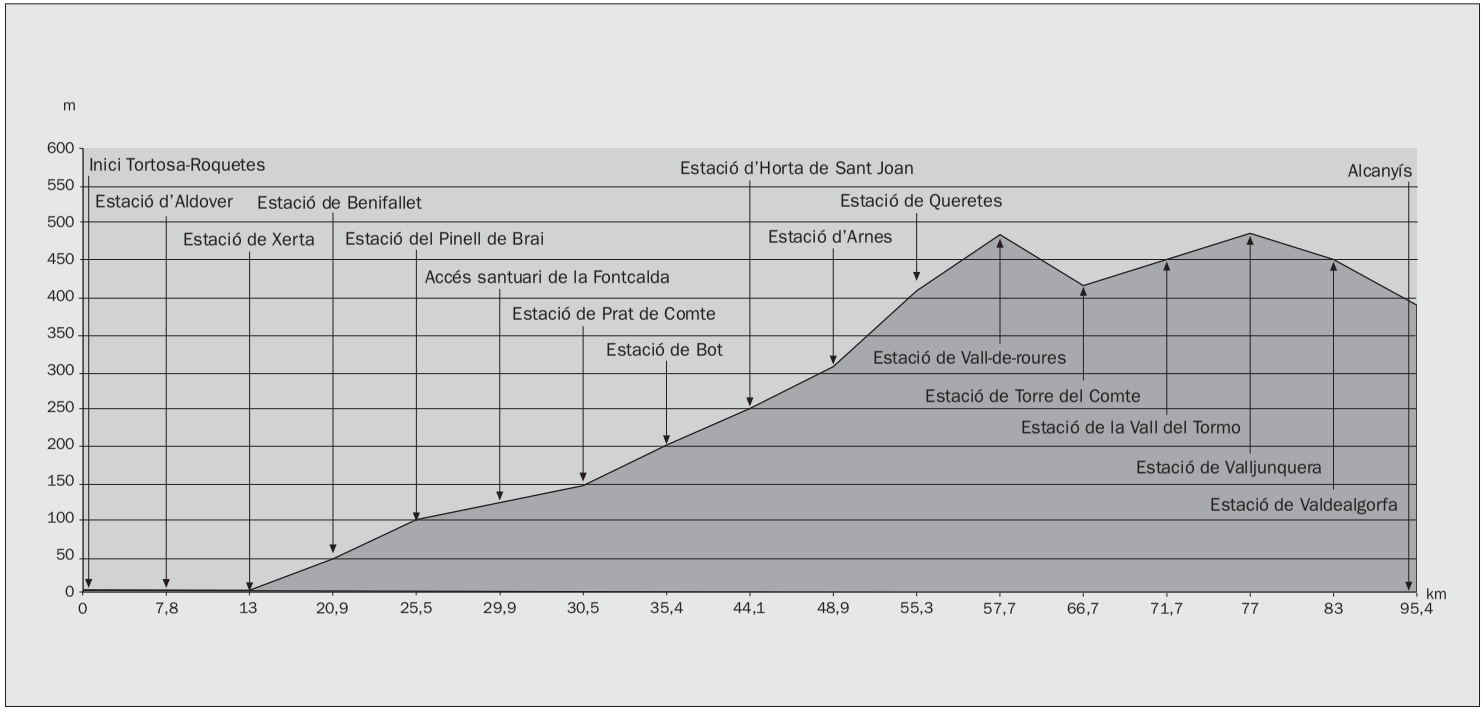
Per què? Hi ha molts punts a favor: la distància total, a peu, és d'uns 90 quilòmetres, circumstància que la fa molt atractiva

AZ128-Via verda.indd 9 23/05/12 08:03

AZ128-Via verda.indd 10 23/05/12 08:03

AZ128-Via verda.indd 11 23/05/12 08:03

perquè en dos o tres dies es pot fer gran part o tota la via sencera. A més, caminant hi ha pocs quilòmetres entre poble i poble i això ens dóna seguretat pel tema de poder trobar llocs per menjar, per allotjar-nos o per resoldre qualsevol eventualitat. El fet que la via estigui tancada al trànsit és un factor important que atrau la gent a fer un passeig tranquil, en què gran part del recorregut és pla i transcorre per preciosos paratges naturals.

Webs de serveis als usuaris

S'inclouen els webs dels principals serveis per als usuaris i establiments oberts els caps de setmana i festius. Per veure en detall tots els establiments, consulteu els apartats corresponents a cada població.

- www.albergassut.com (Xerta): Allotjament i àpats, lloguer i transport de BTT privades i llogades, botiga de recanvis per a la BTT. A més, es realitzen i s'organitzen activitats complementàries a les Terres de l'Ebre (sortides amb ruc per la muntanya, piragüisme, senderisme...).
- www.montsport.es (Horta de Sant Joan): Lloguer i transport de bicicletes.
- www.esgambi.com (Horta de Sant Joan): Lloguer i transport de bicicletes.
- www.estaciodebenifallet.com (Benifallet): Allotjament i àpats.
- www.esplaiciclista.com (inici de la Via Verda, a Roquetes): Botiga dedicada a la BTT.
- www.fabreguesbicicletas.es (inici de la Via Verda, a Roquetes): Botiga dedicada a la BTT.

Webs d'informació general sobre la Via Verda

- www.viasverdes.com (Vies Verdes d'Espanya).
- www.ffe.es/Viasverdes/ (Fund. de Ferrocarils Espanyola).
- http://es-es.facebook.com/pages/VIA-VERDA-VAL-SAFAN-Baix-Ebre-Terra-Alta-Matarranya/221680361200481 (moltes fotografies i detall de les etapes).
- http://www.valdezafan.es/ (dedicada a la part superior de la Via, a Terol i al Matarranya).

Enllaços a publireportatges amb vídeo:

TV3: http://www.youtube.com/watch?v=hk4un3lWoYE&feature=share

TVE2: http://www.youtube.com/watch?v=Gn-wzQhUTz0

AZ128-Via verda.indd 12 23/05/12 08:03

Roquetes • Jesús • Aldover • Xerta

Accés a la Via Verda des de Tortosa

- *En vehicle:* Per arribar a la Via Verda en vehicle, venint de Tortosa, heu de fer cap a la carretera C-12, al km 18; la fita es troba situada just a la mateixa rotonda. Coordenades UTM: 290049-4520710. Es tracta del polígon Pla de l'Estació, de la localitat de Roquetes (Baix Ebre), que, com el nom indica, forma part de l'esplanada de l'antiga estació, però les naus industrials de les empreses la tapen visualment. Aquells que hagueu de buscar un lloc per aparcar el vostre vehicle, podeu deixar-lo a l'aparcament que hi ha només entrar des de la C-12, al km 18; feu la rotonda i gireu a mà dreta si acabeu de creuar per sota del pont de la carretera, i, si veniu en sentit invers, heu de fer tota la rotonda i girar a la dreta a la tercera sortida. Fixeu-vos en una empresa anomenada Fruites Barberà; allí mateix hi ha el pàrquing, que es pot apreciar des de la rotonda. Coordenades UTM: 0289977-4520837.
  Aquest accés és complicat, però cal esmentar que es preveu que el primer trimestre de l'any 2013 estaran acabades les obres actuals que consisteixen en reparar el pont antic del tren; així, l'accés a la Via Verda serà més senzill, perquè es podrà iniciar des de la mateixa estació de tren de Tortosa, ja que el pont arriba fins a la mateixa estació.

- *En tren:* Per a les persones que arribeu en tren, un cop sortiu de l'estació cal anar a mà esquerra per la mateixa vorera i trobareu una gasolinera; al costat hi ha el carrer Cervantes, que és de direcció prohibida, però vosaltres, amb la BTT, podeu circular per les grans voreres. Un cop finalitzeu l'esmentat carrer, just davant mateix n'hi ha un altre, el de Sant Blai, que és de vianants. Baixeu-lo tot i, al final, trobareu el pont de l'Estat. Heu de creuar-lo i agafar el primer carrer a mà dreta, tot seguit el segon a mà esquerra i, sempre recte, arribareu a l'estació de servei Quatre Camins, a la rotonda Corona d'Aragó. En aquell punt sereu al km 18,5 de la C-12. Si agafeu direcció a Amposta, al cap de 500 m trobareu la fita del km 18, i allí mateix, enfront de la fita, hi ha l'entrada a la Via Verda de la Val de Zafán (l'aparcament i els corriols d'accés).

AZ128-Via verda.indd 17 23/05/12 08:03

Inici de la Via Verda a Roquetes

Inici de la Via Verda

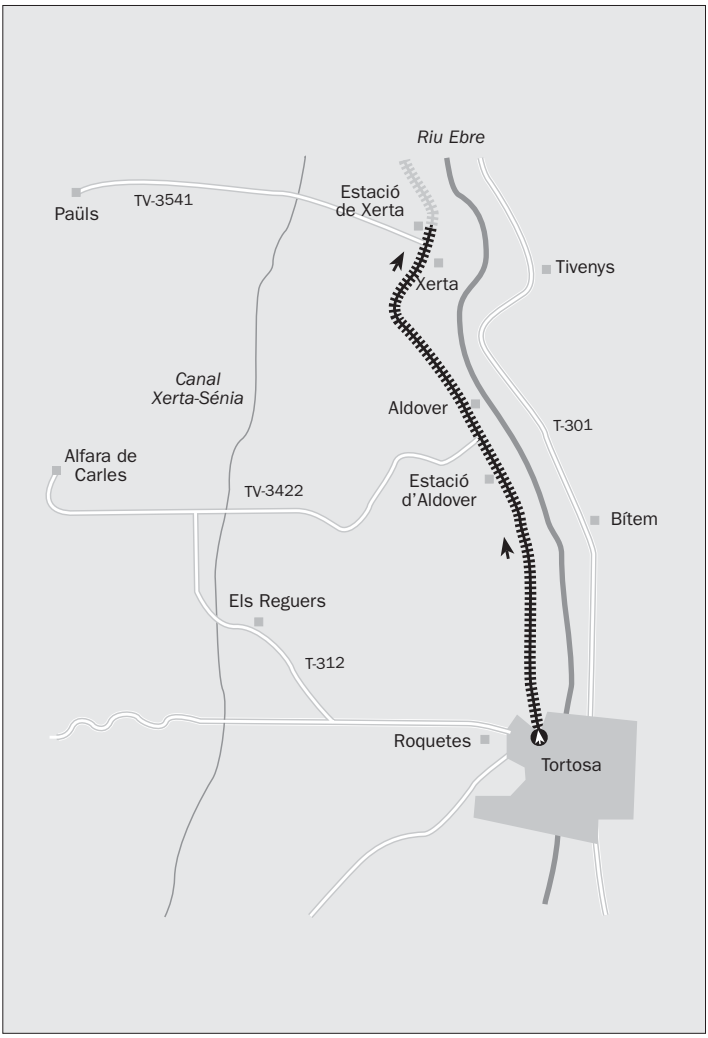
El començament de la Via Verda està caracteritzat per la manca de senyalització. No hi ha cap cartell o indicador fora de les poblacions on s'indiqui el començament de la Via Verda, ni tampoc un accés condicionat per entrar-hi. No obstant això, els usuaris que l'han iniciat des del principi, durant anys i anys, han anat creant uns petits corriols entre l'herba de la natura.

Per accedir-hi en bicicleta, fixeu-vos que davant de l'aparcament hi ha un jardí amb gespa i un mur de formigó. Encara que sembli mentida, el petit senderó que hi ha tocant al mur us conduirà a l'inici de la via, a una cinquantena de metres. L'altra alternativa és estacionar el vehicle a prop de l'Esplai Ciclista, una de les empreses més grans dedicades al món de la bicicleta. Aquesta empresa està ubicada a uns 200 metres del magatzem Fruites Barberà (coordenades UTM: 0289807-4520926). Un cop a l'Esplai Ciclista, a 150 metres endavant a mà dreta, veureu un altre petit sender que també us portarà dintre de la via a través de 10 metres de corriol.

A l'inici de la via trobareu la primera fita, on hi consta el quilòmetre 1. Nosaltres, amb el GPS, no hem agafat com a referència cap de les fites de la via, sinó el seu inici i, per tant, la fita esmentada correspon al punt quilomètric 0,3 de la nostra ruta. La Via Verda disposa de tres nomenclatures diferents en fites, cadascuna de les quals segueix el seu criteri de quilometratge: la del Consell Comarcal del Baix Ebre, la del Consell Comarcal de la Terra Alta i la de Rutas Verdes (de color grana).

Tan bon punt inicieu el recorregut, trobareu el primer encreuament amb la carretera TV-3421, lloc que s'ha de passar amb

AZ128-Via verda.indd 18 23/05/12 08:03

molta precaució i a peu, amb la bicicleta al costat. A continuació veureu que la via s'acaba i, al fons, hi ha un pont original de la Via Verda que s'ha guardat per guarnir una rotonda; continueu recte i, pel costat de l'IES de l'Ebre, hi ha un petit carril bici; abans de l'acabament d'aquest carril us haureu plantat al costat de l'oficina del Parc Natural dels Ports. En aquest lloc també creuareu la Via Verda i baixareu una petita costa. Portem comptabilitzats 1,3 km i trobem la fita del punt quilomètric 2.

Continueu i, al cap de 500 metres, us introduïreu per un petit túnel-tub que hi ha al davant. Abans del túnel, i a través del camí de la dreta, faríeu cap a l'interior de l'Entitat Municipal Descentralitzada (EMD) de Jesús. Seguiu molt atents als diver-

AZ128-Via verda.indd 19 23/05/12 08:03

sos senyals de la Via Verda, ja que hi ha trams compartits amb vehicles a motor (pocs) i encreuaments en els quals mai no tindreu preferència de pas. Els senyals de la via ho indiquen bé.

Sense pèrdua, arribareu a una de les últimes cruïlles amb la carretera. Es troba a la zona de l'EMD de Jesús i és una àrea de càmping amb esbarjo infantil (amb molt de lloc per estacionar vehicles). Si seguiu carretera avall, anireu a parar dins del municipi, el qual té tots els serveis d'una ciutat petita.

Passada la zona d'esbarjo, a la dreta es comença a veure el riu Ebre, i els majestuosos arbres, a banda i banda de la via, que us abracen delicadament; és el que jo anomeno el primer túnel, format per molta vegetació a tots dos costats. A la gran recta que es veu, gairebé arribant a la població d'Aldover, hi ha un peculiar comerç especialitzat en la producció íntegra de taronges i, entre d'altres serveis, tindreu sucs naturals exprimits al moment. El propietari és un senyor força amable.

Un cop finalitzada la gran recta i, abans d'arribar a la població d'Aldover, hi ha l'estació, que, com totes les altres, està essent adaptada per ubicar-hi diversos serveis per als turistes.

El centre de la població d'Aldover està situat a un quilòmetre més endavant. La localitat, com la resta que consten en aquest guia, té tots els serveis bàsics que el turista necessita. Com a més rellevant, destacarem les dues fonts d'aigua potable, una a l'inici de la localitat i l'altra quan la via creua pel mig de la població, a l'encreuament gran, a 10 metres a mà esquerra. Coordenades UTM: 289263-4528407. Passada la localitat, a 200 metres, hi ha una altra agrobotiga, amb diversos productes que us poden interessar. Pel que fa a les visites de la població, recomanem la seva platja fluvial, amb una zona de lleure realment agradable de barbacoa-càmping a la mateixa vora del riu.

Pel costat de la torre d'en Corder, a Jesús

AZ128-Via verda.indd 20 23/05/12 08:03

DADES DE LES POBLACIONS

TORTOSA (43500)
Ajuntament
Plaça Espanya, 1
Tel. 977 58 58 00
Fax 977 58 58 52
aj.tortosa@tortosa.cat
www. tortosa.cat

Oficina Municipal de Turisme de Tortosa
Plaça Carrilet, 1
Tel. 977 44 96 48
turisme@tortosa.cat
www.turismetortosa.com

CAP Baix Ebre
Av. Cristòfol Colom, 20
Tel. 977 50 17 97

CAP El Temple
Plaça Carrilet, s/n
Tel. 977 51 07 51

Consell Comarcal del Baix Ebre
C. Barcelona, 152
Tel. 977 44 53 08
www.baixebre.cat

Emergències
112

Estació d'autobusos Hife
C. Adrià d'Utrecht, 1
Tel. 902 119 814
www.hife.es
Servei de transport de les BTT

Hospital de Tortosa Verge de la Cinta
C. de les Esplanetes, 14
Tel. 977 51 91 00
Tel. urgències 977 51 92 01

Informació
012 (farmàcies de guàrdia)

Mossos d'Esquadra
Av. Ferran Arasa, 5
Tel. 112 / 977 923 120

Policia Local
Plaça Espanya, 1
Tel. 977 58 58 01

Renfe
Tel. 902 24 02 02
www.renfe.es

L'Espai Ciclista
Taller, venda i lloguer de BTT
Polígon Pla de l'Estació,
parcel·la 4.4
(inici Via Verda)
www.espaiciclista.com
espaiciclista@espaiciclista.com

Hotel Tortosa Parc
C. Conde de Bañuelos, 10
Tel. 977 44 61 12
reservas@hoteltortosaparc.com
www.hoteltortosaparc.com
Magatzem BTT gratuït

Restaurant el Parc
Parc Teodor González
Av. Generalitat, 72
Tel. 977 44 48 66
www.elparcrestaurant.com

Festa del Renaixement
www.festadelrenaixement.org

ROQUETES (43520)
Ajuntament
Av. Diputació, s/n
Tel. 977 50 15 11
Fax 977 50 05 24
www.roquetes.cat

Parc Natural dels Ports
Av. Val de Zafán
Tel. 977 50 40 12
pndelsports@gencat.net
www.parcsdecatalunya.net

Observatori de l'Ebre
Horta Alta, núm. 38
Tel. 977 50 05 11
www.obsebre.es

AZ128-Via verda.indd 24 23/05/12 08:03

Índex

Pròleg, *per Cinta Pérez Llatse* 3

Introducció 7

Breu història de la Via Verda de la Val de Zafán 8

En BTT o a peu? 9

Webs de serveis als usuaris 12

Webs d'informació general sobre la Via Verda 12

Agraïments 13

LA VIA VERDA

1r tram: Roquetes · Jesús · Aldover · Xerta 17

2n tram: Xerta · Benifallet · el Pinell de Brai · santuari de la Fontcalda 27

3r tram: Santuari de la Fontcalda · Prat de Comte · Bot · Horta de Sant Joan 33

4t tram: Horta de Sant Joan · Arnes · Queretes · Vall-de-roures · Torre del Comte · Valldetormo · Valljunquera · Valdealgorfa · Alcanyís 39

Altres dades de la Via Verda de la Val de Zafán 45

Tota la Via Verda de baixada 45

El tram més utilitzat pels turistes: Horta de Sant Joan-Xerta 46

Tota la Via Verda sencera: La Puebla de Híjar-Tortosa 48

ITINERARIS COMPLEMENTARIS

1. Les Olles de Bot 51

2. De Prat de Comte a Bot 54

3. El riu Algars 56

AZ128-Via verda.indd 93 23/05/12 08:03

4. Els Estrets d'Arnes i l'àrea de la Franqueta 59
5. El salt de Sotorres i el Ventador 64
6. D'Arnes a Queretes pel riu Algars 67
7. El forn de calç i la cova de Picasso 70
8. El corriol de la Pell Negra 72
9. Pel camí de Riberola i Valliplana 74
10. Volta al mirador de l'Ebre 76
11. Font Nova · la Moleta · font de la Vall de l'Infern · Plans de la Rambla · font Nova 79
12. Font Nova · font de Perera · pi del Perillo · font Nova ... 83
13. Volta a la "O" a Xerta 87
14. Volta al riu a Xerta per l'antic camí de sirga 90

AZ128-Via verda.indd 94 23/05/12 08:03